

и миграција избеглица, између 15 и 20 одсто новопријављених случајева насиља у породици било је некако повезано с том траумом. Животи су у ратним условима јефтине, оружја је много и често заврши у приватним кућама. Супруге насилника причале су нам како су мужеви спавали с пиштољем испод јастука, дубоко у кошмару, уплашени да ће се у њему пробудити и да ће нешто страшно да се деси“, каже Станојевићева.

Према речима Александра Димитријевића, доцента на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду, било да је неко злостављан у породици, школи или на самој ратишту, траума ће увек наћи начина да се касније испољи. Особу може да води ка понављању доживљаја у којем може поново да буде жртва, али и починилац злостављања, па и убиства. Рад са жртвама траума требало би да укључи превенцију, препознавање, психотерапију и супервизије, што, колико је нашем саговорнику познато, код нас није довољно развијено. Као засебан проблем указују се и патријархални васпитни образци који појединце емотивно сакате од малих ногу.

„Дечаци се врло често уче да не исказују патњу, већ само бес. Одрастају тако да не знају да искажу ни да препознају кад их нешто боли или се нечега боје, а та осећања остају дубоко у њиховом несвесном и тим су моћнија. Често им је неопходно да им барем једна женска особа буде на располагању и да одржава ово стање типично за детињство. Ако покуша да се осамостали, развија или промени овај на неки начин ропски статус, мушкарац не препознају бол, јер не уме, већ реагује како је научен – бесом. Посебан проблем патријархалне културе, али не и само њен, јесте значај оружја. Неопходно је спровести масовну акцију повратка оружја, променити законе о држању оружја, али и о приказивању и извештавању о кривичним делима. Ове акције су, рецимо, у Аустрији дале одличне резултате“, предочава Димитријевић за НИИ.

Поврх свега, затајиле су комшије, родбина и пријатељи. Приметите ли злостављање у својој околини, пријавите га. Док не буде касно.

СТЕФАН СЛАВКОВИЋ

ЗЛОЧИНИ И КОНСПИРАТИВНО РАЗОРУЖАЊЕ

Наоружани народ

Најконзервативније процене МУП-а показују да грађани Србије поседују између двеста и деветсто хиљада комада илегалног оружја. У ком год чину драме да се налазимо, комада са пуцањем нам је свакако превише

Прошлонедељни маскар у Житишту на трагичан начин поново је у јавности отворио проблем широке циркулације ватреног оружја у рукама грађана, и његовог коришћења за насиље према женама и случајним жртвама. Масовни злочин учињен је аутоматском пушком у нелегалном поседу (овај тип оружја по закону се и не може легално поседовати), и по већ толико пута виђеном сценарију – смишљени акт љубоморног бившег партнера чији је насилан карактер био познат жртви и њеном окружењу. Дежурни љубитељи наоружања пожурили су да нагласе да „не убија оружје него човек“, односно да ће особа која је намерила да убије учинити то и без ватреног оружја, те да је „илегално поседовање оружја практично нерешив проблем“. Ова аргументација је климава по више основа.

Иако се убиства врше и на друге начине, чињеница је да само поседовање оружја вишеструко повећава могућност инцидената са тешким последицама, укључујући оне по децу и друге укућане. Такви подаци су документовани између осталог и самоповређивањем које се дешава у оквиру структура којима је оружје на располагању – већом стопом самоубиства међу припадницима полиције него међу општом популацијом у Србији у претходних пет година, на пример.

Друго, ватрено оружје знатно је убитачније: последице његовог коришћења фаталније су од хладног оружја и физичких напада. Анализа 400 медијских извештаја о инцидентима са оружјем који су током две године прикупљени на платформи www.oguzjenameti.org показује да је сваки четврти случај употребе ватреног оружја завршен смртним исходом. У

случају насиља у породици, више од 50 одсто случајева употребе оружја завршило је смртним исходом.

Чињеница да ће увек постојати извештајни број илегалног оружја, првенствено у криминалном миљеу, не значи да треба да мирно плаћамо „данак калашњиковима из илегалних арсенала“, односно да се овај проблем не треба и не може решавати. Техничка влада међутим није на добром путу да га реши.

Наиме, истовремено са овом трагедијом, јавност је сазнала да је министар унутрашњих послова проследио саопштење медијима да од 1. јула почиње акција предаје илегалног оружја односно његове регистрације без последица по грађане који до сада то нису учинили.

Акција је проглашена шапатом, без других припрема, консултација са разним заинтересованим групама грађана, и без јавно презентираних података МУП о броју, полу, старости и профилу жртава и починиоца и њиховом међусобном односу. На основу тога би се осмислили сегменти кампање према разним циљним групама, тако да акција оставља утисак да је на путу да понови неуспех оне вођене прошле године. Тада је, након усвајања новог закона о оружју, у периоду од марта до јуна 2015. предато око 2.200 комада оружја, што је само један одсто у односу на најконзервативнију процену МУП-а о броју илегалног оружја у Србији у време доношења овог закона: „између 200.000 и 900.000 комада“.

Наравно, овакве акције треба подстицати и сваки предати комад оружја, као и бомби и других експлозивних направа, треба третирати као потенцијално спасен живот. Међутим, да би оне биле делотворније, потребно је да буду праћене не само великом кампа-

ЕМИЛ ЧОНКИЋ

ном, већ и читавим пакетом других мера. Једна је јасно демонстрирана "нулта толеранција" према починицима насиља генерално и специфично насиља у породици, у којој неће бити гледања кроз прсте припадницима сектора безбедности. Овакво обећање министар Стефановић је изнео у недавној окончаној изборној кампањи. У овом контексту треба размотрити увођење обавезе остављања службеног оружја у просторијама МУП-а након радног времена.

Када су у питању грађани, потребно је да Министарство финансија у најмању руку значајно смањи висину пореза на поседовање оружја. Настојање да се државна каса попуњава између осталог високим порезима на оружје је контрапродуктивно јер демотивира грађане да легализују оружје. У земљама у окружењу примењиване су разне подстицајне мере за смањивање циркулације оружја - од његовог директног откупа (у Хрватској), преко организовања лутрија са вредним наградама (у БиХ), до додељивања средстава за мале развојне пројекте за локалне заједнице које се покажу најуспешнијим (у Албанији). Одривање од пореза приликом легализације, односно опрост дуговања за оне који предају оружје, на дуги рок би допринело већој безбедности.

Према већ помињаној анализи написа у штампи која је рађена за Програм УН за развој (УНДП), су-

Акција разоружавања

Дозволу за ношење оружја, осим полицајаца, војника и запослених као обезбеђење тренутно има и 800 грађана. У 95 одсто злочина у Србији користи се оружје које је илегално. Од 1992. у Србији је било шест легализација оружја, а највећа предаја илегалног оружја забележена је 2003. током полицијске акције „Сабља“ после убиства премијера Ђинђића. Полиција је тада запленила око 10.000 комада разног оружја, а грађани су самоиницијативно предали више од 35.000 убојних цеви. У том периоду предато је и 23.848 захтева за легализацију оружја које је било у поседу грађана. Последња акција покренута је 1. јула - дан пред ноћ стравичног масакра у Житишту, када је коришћена илегална аутоматска пушка произведена у крагујевачкој Застави. Акција ће трајати до 1. новембра. Слична акција покретана је и прошле године. Према подацима МУП, у прошлогодишњој акцији предаје оружја од 4. марта до 4. јуна, грађани Србије вратили су 287 аутоматских пушака, 32 аутоматска пиштоља, 15 „зоља“, 1.107 бомби и експлозивних средстава, и већу количину муниције. Према проценама из 2015. од 100 грађана Србије њих 15 има илегално оружје.

В. З. Цвијић

Процене: 2012. године речено је да се број илегалног оружја креће између 500.000 и три милиона комада

протно утиску који јавност стиче на основу писања медија, по броју смртних исхода породично насиље има примат у односу на криминалне обрачуне, а велики број инцидената догађа се међу пријатељима и познаницима. У погледу поседовања оружја, родни јаз је изразито велики. Жене су, у односу на број оружја у њиховом поседу, несразмерно често жртве ватреног оружја - пет пута чешће жртве него починиоци. МУП свакако поседује

много прецизније податке на основу којих је потребно урадити детаљне анализе, укључујући и оне према локацијама инцидената. Страх од политизације оваквих података није оправдан - грађани заслужују да знају и овакве показатеље за локалне самоуправе у којима живе и за подручне полицијске управе, као и за надлежне судове, када је реч о висини затворских казни и других мера када је у питању злоупотреба оружја.

Уз женске организације које упорно истичу размере страдања жена од насиља у породици, истраживачи ефеката безбедносних мера на одређене групе становништва упозоравају да чак и када из оружја није испален метак, његово постојање у кући може бити коришћено за претње укућанима. Овај аспект поседовања оружја - ефекат застрашивања према разним рањивим групама - треба даље истраживати и сагледавати као потенцијални друштвени проблем, мимо периодичног сензационалистичког фокуса на црне хронике.

Један од постулата Чеховљеве драматургије је да ако у првом чину негде виси окачена пушка, до трећег чина она ће опалити. У ком чину смо драме више не бројимо, али комада са пуцањем нам је свакако превише.

СВЕТЛАНА ЂУРЂЕВИЋ ЛУКИЋ

Директорка Центра за истраживање јавних политика; ауторка више радова о цивилном поседовању оружја